

ÜNİVERSİTE SIRALAMALARI VE ÜNİVERSİTELERE ETKİSİ

Sıralamalar, üniversite adaylarına ve üniversite yönetimlerine yardımcı olmayı hedefler. Malezya’da ise sıralamada üniversitesi gerileyen rektörü görevden aldılar.

Üniversite Sıralamaları Malezya’da Rektörü Görevden Aldırttı

Dünya sıralamaları yapılmadan önce Malezya’nın en iyi üniversitesi olan Malaya Üniversitesi toplumda, Avustralya’daki Melbourne ve Sydney üniversiteleri ile aynı düzeyde görülmekteydi. Malaya Üniversitesi, 2004 yılında QS-THE sıralamasında dünyanın en iyi 89. üniversitesi olarak açıklanmıştı. Rektör Prof. Dr. H. Yaacob, dünyada 89. olma onuruna, kutlama törenleri düzenledi. Bu başarı ülkede çok önemsendi ve hükümet, Malezya üniversitelerinin kısa sürede daha üst sıralara çıkıp çevre ülkelere model olacağını açıkladı. Ancak bu sevinç kısa sürdü ve QS-THE sıralaması 2005’te açıklandığında, Malaya Üniversitesi 89. sıradan 169. sıraya düştü. Muhalefet partileri ve basın Malaya Üniversitesi’nin sıralamada 80 sıra düşüşünü ulusal bir utanç olarak değerlendirdi ve “Rektör istifa et” kampanyası başlatıldı. Başbakan “Üniversite tekrar üst sıraya çıkmak için gerekli önlemi alır” dedi. Ancak rektör “iniş çıkışlar normaldir hala ilk 200’de olmak başarıdır” diyordu. Ülkede bu olay bir felaket olarak görüldü ve rektörün istifa etmesi için baskılar artınca 6 ay sonra rektör, henüz süresi dolmadan görevden alındı.

Üniversiteleri Sıralamak İçin İlk Denemeler İngiltere’de Yapıldı

İlk üniversite sıralama denemeleri İngiltere’de yapıldı. İngiliz üniversiteleri, 1900’de başarılı mezunlarının sayısına göre sıralandı. Diğer İngiliz sıralamasında ise üniversiteler, sadece dahi düzeyindeki mezunların sayısına göre sıralandı; ancak bu sıralamalar tekrarlanamadı. Amerika’da 1906’da, ABD’nin en başarılı akademisyenlerinin listesi yapıldı ve üniversiteler bu akademisyenlerin sayısına göre sıralandı. ABD’deki bu ve benzeri sıralamalar tekrarlanamadığı için unutuldu. İlk kabul gören ve sürekli olan sıralamayı, 1983’te “America’s Best Colleges” adıyla ABD üniversitelerini sıralayan US News and World Report Dergisi yaptı. Dergi günümüzde de anket yollayarak üniversitelerden aldığı bilgilerle sıralama yapıyor. Benzeri bir sıralamayı, Kanada’da Maclean’s Dergisi yapmaya başladı. İngiliz üniversiteleri; Times, The Guardian, The Daily Telegraph, Independent ve The Sunday Times gibi dergi ve gazeteler tarafından sıralandı. Bunların bazıları günümüzde de sıralama yapmaya devam ediyor.

İlk Dünya Üniversite Sıralaması Nasıl Ortaya Çıktı?

İlk ülke sıralamasının ABD’de başlatılmasından bir süre sonra Çinliler, bazı üniversitelerini, dünyanın önde gelen üniversitelerinin düzeyine çıkartmak için çözüm aramaya başladı. Pekin Üniversitesi’nin 100. kuruluş yıl dönümünde Mayıs 1998’de Çin Devlet Başkanı, dünyanın en iyi üniversiteleri arasında

birkaç Çin üniversitesinin de yer alması gerektiğini belirtti ve bu konuda bir proje başlatılması talimatını verdi. Projeye 985 kodu verildi ve en iyi olduğuna inanılan 9 üniversite seçildi. Bunlardan biri de Jiao Tong Üniversitesi idi. Jiao Tong Üniversitesi'ni temsil etmek için Profesör Nian Cai Liu, bu projeyi yürütecek olan stratejik planlama komisyonunda görevlendirildi. Komisyon üyeleri, dünyanın en iyi üniversitelerinin adını ve sayısını nasıl ve nereden bulacaklarını bilmiyordu. Çünkü daha önce dünya sıralaması yapılmamıştı. Bu nedenle Çin üniversitelerinin, dünya üniversiteleri arasında hangi sırada olduğunu bilmeleri mümkün değildi. Çin'in en iyi üniversiteleriyle dünyanın en iyileri arasındaki farkın ne olduğu ve bu farkı nasıl kapatmak gerektiğini bilen yoktu. Komisyon, önce dünyanın en iyi üniversiteleri olarak bilinen ve saygınlığı herkesçe kabul edilen üniversitelerin listesini çıkardı. Ardından bu üniversitelerin hangi özelliklerinin onları tanınır yaptığı araştırıldı. Bu üniversitelerin çoğunun, Nobel Ödülü kazanmış akademisyenlere sahip olduğu görüldü. Ayrıca bu üniversitelerin mezunları arasında çok sayıda Nobel Ödülü alanlar olduğu da belirlendi. Daha sonra bu üniversitelerin akademisyenlerinin, Science ve Nature gibi en prestijli bilimsel dergilerde değerli makaleler yayınladığı ortaya çıktı. Dünyanın en iyi üniversitelerindeki akademisyenlerin makalelerine çok fazla atıf yapıldığı da diğer bir tespit idi. Bu ölçütlere göre dünyanın hangi üniversitelerinin daha başarılı olduğu zamanla ortaya çıkmaya başladı. Ardından hangi Çin üniversitelerinin bu kriterlere göre diğerlerinden başarılı olduğu incelendi. Zamanla Çinlilerin kurduğu komisyon, dünyanın en iyileri olarak bilinen üniversiteleri birbiriyle ve Çin üniversiteleriyle karşılaştıran bir sıralama sistemi kurdu. Komisyon, 1999-2001 arasında Çin üniversitelerini ABD'deki araştırma üniversiteleri ile mukayese ederek, kendi üniversitelerinin dünyanın en iyi 200-300 üniversitesi arasında yer aldığına karar verdi. Komisyon, Çin üniversitelerinin dünyadaki yerini belirlerken dünya üniversitelerinin de sıralamasını yapmış oldu. Komisyon üyeleri, ulaştıkları sıralama sonucunu rapor olarak bakanlığa iletti. Rapor, Çin Eğitim Bakanlığınca beğenildi ve Çin'de bulunan yabancı bilim adamlarının da ilgisini çekti. Tüm ülkeler için bu sıralamanın yararlı olacağı da anlaşılmış oldu. Komisyonda görev almış olan Profesör Liu ve ekibi daha detaylı bir dünya üniversite sıralaması için iki yıl daha çalıştı ve ARWU olarak bilinen Jiao Tong sıralamasını Haziran 2003'te ilan etti.

Diğer Dünya Sıralamaları

Çin sıralamasının ardından 2004'te üniversitelerin internet sitelerine odaklanan Webometrics adlı sıralama, İspanya'da yayınlanmaya başlandı. Aynı yıl Times dergisi ve QS (Quacquarelli Symonds) firması, birlikte anket ağırlıklı dünya üniversite sıralamasını ilan etti. İki kurum 2010'da ayrıldı ve Times daha sonra Thomson Reuters ile işbirliği yaptı ve THE adını alarak dünya sıralaması yapmayı sürdürdü. QS firması da Scopus'un verilerini kullanarak ve üniversitelere anket uygulayarak sıralama yapmaya devam etti. Tayvan'da

HEEACT adlı kurum 2007’de, dünyanın en iyi 500 üniversitesini; makale sayısı, h-indeks ve etki değeri en yüksek dergilerdeki makale sayısı gibi kriterlere göre sıralamaya başladı. HEEACT, 2012 yılından itibaren adını National Taiwan University Ranking olarak değiştirip sıralamaya devam etti. İspanya’da Scimago adı altında dünya üniversitelerini sıralayan kurum 2009’dan bu yana sıralama yapmaktadır. ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde 2009’da kurulan URAP (University Ranking by Academic Performance) Laboratuvarı, dünyanın ilk 2000 üniversitesini, 2010’dan bu yana sıralıyor. URAP ayrıca Türkiye’deki üniversiteler için hazırladığı URAP-TR’nin özel kriterlerine göre bir sıralama daha yapmaktadır.

Sıralamalar Üniversite Yönetimleri ve Üniversite Adaylarına Yol Gösterir

Tüm dünyada, üniversite sıralamaları yerli ve yabancı üniversite adaylarına yardımcı olmaktadır. Üniversite sıralamalarının iki temel amacı vardır. Birinci amaç, üniversitelerin akademik performanslarını diğerleriyle karşılaştırıp kendilerini daha da geliştirmesine yardımcı olmaktır. İkinci amaç ise üniversite adaylarının, ilgilendiği üniversitelerin ülke içinde ve dışında diğer üniversitelere göre konumunu görmelerini sağlamaktır. Üniversite sıralamaları, üniversitelerin akademik açıdan kendilerini daha da geliştirip öğrencilere ve topluma daha fazla katkı yapmalarına yardımcı olur. Bu sıralamalar, üniversitelerin genel akademik durumu yanında hangi bilim alanlarında çok güçlü hangi alanlarda gelişmeye ihtiyacı olduğunu da göstermektedir. Bir üniversite genel olarak en yüksek akademik performansa sahip olmasa da bazı alanlarda çok başarılı olabiliyor. Dünya sıralaması yapan 8 kurumun kullandığı kriterler birbirinden farklı olduğu için üniversitelerin sıralamalardaki yerleri her birinde farklı olabilmektedir. Ancak, tüm sıralamalar topluca incelenerek üniversitelerin genel ve alan bazındaki durumu hakkında oldukça sağlıklı bilgi alınabilir.

Üniversite sıralamaları, gelişmekte olan ülkelerdeki üniversitelerin kendi akademik performanslarının dünyadaki yerini görmeleri için önemlidir. Ancak sonuçların, ulusal kutlama veya matem yapmaya neden olması çok hatalıdır.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Enformatik Enstitüsü
URAP Başkanı

(16 TEMMUZ 2014 HÜRRİYET)